

КАФЕДРА КОМПОЗИЦІЇ, ІНСТРУМЕНТОВКИ ТА МУЗИЧНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасні композиторські стилі і техніки

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітня програма

Магістр
025 Музичне мистецтво
Композиція

Курс	1
Семестр	1-2

Статус

Обов'язкова
Нормативна дисципліна
загально-професійної
підготовки

ECTS	5
Годин	150
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	82

Семестровий контроль

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Мамонов Сергій Олексійович, професор, заслужений діяч мистецтв України
Профіль викладача	https://www.facebook.com/donsku.org.ua
e-mail	donsku.org.ua@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Проблеми, що охоплює курс “Сучасні композиторські стилі і техніки” – складні і багатогранні. Нерозробленість і несистематизованість досить широкого кола питань додають складності у вивченні цієї дисципліни. Якщо питання особливостей різних видів сучасних композиторських технік слід вважати досить вивченими, то питання стилю як окремих сучасних композиторів, так і цілих творчих напрямків потребують в багатьох випадках спеціального детального дослідження і систематизації.

Вільна орієнтація майбутніх фахівців-композиторів в цих питаннях в значній мірі допоможе самостійному обранню ними сфери прикладення своїх творчих здібностей, визначенню напрямків діяльності, стильової орієнтації і виявленню своєї творчої індивідуальності.

Даний курс можна вважати і теоретичним доповненням курсу “Композиція”, і продовженням в деяких аспектах курсу з “Історії оркестрових стилів” та інших курсів.

Мета зазначеного курсу – поширення, вдосконалення і систематизація загальних теоретичних знань композиторів-магістрантів з питань техніки композиції, композиційної техніки, сучасних композиторських стилів і технік та формування на цій основі свідомого, системного та історичного підходу до оцінки складних явищ сучасної композиторської

практики в умовах паралельного співіснування різноманітних стилістичних напрямків, течій та творчих шкіл.

Завдання курсу:

- засвоєння і систематизація теоретичних знань з питань сучасних технік композиції;
- засвоєння і систематизація теоретичних знань та розвиток аналітичних навичок з питань визначення індивідуальних проявів композиторської техніки і стилю;
- досягнення рівня вільного володіння методами структурно-технологічного та комплексного аналізу сучасних музичних творів;
- формування свідомого та відбіркового підходу до використання в особистій творчості різноманітних композиційних принципів і технічних засобів композиторської майстерності.

Предметом курсу є творчий доробок видатних сучасних вітчизняних і зарубіжних композиторів, його аналіз та вивчення наукової літератури з проблематики сучасних композиторських стилів і технік.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- історію різних музично-стилістичних шкіл, напрямків і течій;
- про розвиток історичної еволюції композиторських стилів;
- про характерні ознаки композиторських технік та стилів різних музично-стильових епох;
- про основні принципи і тенденції у розвитку техніки композиції минулого і сучасності;
- теоретичні основи сучасної композиції;
- про характерні ознаки стилів окремих видатних композиторів сучасності;
- про домінуючі тенденції в сучасній композиції та оркестровці;

вміти:

- давати ґрунтовну характеристику різних музично-стильових епох, течій, напрямків;
- визначати приналежність творчого та оркестрового стилю різних композиторів до тієї чи іншої школи, течії, напрямку;
- визначати характерні риси стилю того чи іншого композитора як на прикладі окремого твору, так і творчості в цілому;
- за стильовими ознаками складати (в разі потреби) періодизацію творчості композитора, визначати його оркестрово-стильову орієнтацію в той чи інший період діяльності;
- розкривати і підкреслювати живі зв'язки у розвитку різних музично-стильових епох, спадкоємність творчих традицій, взаємовплив різних творчих напрямків і національних шкіл та визначати новаторські тенденції;
- робити узагальнення з наслідків аналізу;
- володіти різними методиками аналізу сучасних партитур.

Структура курсу.

В його побудові поєднуються лекційна та семінарська форми роботи. Велика увага приділяється самостійній теоретичній та аналітичній роботі студентів, підготовці усних виступів з доповідями, повідомленнями тощо. Наприкінці курсу студенти складають диференційований залік.

Зміст семінарських занять та самостійних завдань може варіюватися з урахуванням специфіки тематики, наявності літератури та ілюстративного матеріалу з відповідної проблематики.

З метою вдосконалення викладання навчальної дисципліни в умовах дистанційного навчання використовується електронна пошта, Viber, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Характеристика композиторських технік ХХ століття та їх різновидів (початок): поширена тональна, модальна, серійно-серіальна техніки.

Тема 2. Основи і особливості сучасної нотографії.

Тема 3. Характеристика композиторських технік ХХ століття та їх різновидів (продовження): алеаторика і музика тембрів; мінімалізм; технічна і електронна музика; сучасні комп'ютерні технології.

Тема 4. Загальна характеристика художньо-стилістичних напрямків і течій в сучасній музиці.

Тема 5. Музичний імпресіонізм.

Тема 6. Експресіонізм і нововіденська школа.

Тема 7. Неокласицизм як протиположність крайнім проявам експресіонізму.

Тема 8. Неофольклоризм в музиці ХХ століття.

Тема 9. Музичний авангард.

Тема 10. Полістилістика як прояв нової плюралістичної музичної свідомості.

Тема 11. Характеристика індивідуальних стилів видатних композиторів ХХ століття

I. Стравінського, С. Прокоф'єва, Д. Шостаковича.

Тема 12. Різноманіття художньо-естетичних і стильових проявлень в сучасній українській музиці.

Форми та технології навчання

У зв'язку з комплексною спрямованістю даної дисципліни задля всебічної підготовки висококваліфікованого фахівця-композитора у навчанні використовуються лекційні, семінарські, самостійні заняття із залученням музично-інформаційних технологій, використанням різних форм аудиторної і самостійної роботи (підготовка доповідей з презентацією, аналітична робота з нотним партитурним та музично-акустичним матеріалом музичних творів тощо), які забезпечують формування теоретичних знань, навичок практичного аналізу, вмінь робити висновки та узагальнення.

Навчальні ресурси

1. Навчальна програма з даної дисципліни.

2. Підручники, посібники, монографії, наукові статті, матеріали інтернет-ресурсів та партитури і записи оркестрових творів.

Усі основні та додаткові матеріали для вивчення навчальної дисципліни за необхідністю надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Відвідування лекцій та семінарів	20
2.	Доповіді (2) за дорученою тематикою	15
3.	Результати аналітичної роботи	15
4.	Участь у обговореннях на семінарах	20
5.	Залік	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент у повному обсязі опанував матеріал навчальної програми, виконав усі передбачені програмою форми роботи (участь у семінарських заняттях, письмові завдання), отримав навички красназавчої роботи, продемонстрував уміння самостійно працювати з літературою, проявив ініціативність та здатність творчо вирішувати завдання.

Оцінка «**добре**»: студент загалом опанував матеріал навчальної програми (приблизно в обсязі 75%), орієнтується у проблематиці курсу, брав участь у різних формах роботи, передбачених програмою.

Оцінка «**задовільно**»: студент опанував матеріал курсу в обсязі 30–50%, не виявив зацікавленості заняттями, неякісно виконував усні та письмові завдання, передбачені програмою.

Оцінка «**незадовільно**»: студенти не опанували матеріал курсу, не виконали обов'язкових форм роботи, не розуміли основний зміст та завдання курсу.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Поза аудиторні заняття

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається відвідування культурно-мистецьких заходів, театрів, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо з подальшим їх обговоренням.

МУЗИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ АНАЛІЗУ

Стравінський І. “Симфонія псалмів”, балети “Весна священна”, “Петрушка”.

Прокоф'єв С. - Симфонії, №№ 1 – 7.

Шостакович Д. - Симфонії, №№ 1 – 15.

Онеггер А. “Пасіфік” 231, симфонія №3 “Літургічна”

Мійо Д. Кантата “Вогняний замок”, “Бразильські танки” для ф-но, інструментальні камерні твори.

Пуленк Ф. Опера “Людський голос”, камерно-інструментальні твори.

Мессіан О. “Екзотичні птахи”, “Турангаліла – симфонія”.

Шенберг А. Монодрама “Чекання”, вокальний цикл “Місячний П'єро”, кантата “Уцілівший з Варшави”

Берг А. Концерт для скрипки з оркестром, опера “Воццек”

Веберн А. Шість п'єс для оркестру, камерна симфонія, оп.21

Хіндеміт П. Симфонії “Художник Матіас”, Гармонія світу”.

Орф К. Кантати “Карміна Бурана”, “Катулі Карміна”, “Триумф Афродіти”, опера “Розумниця”

Барток Б. Музика для струнних, ударних та челести, “Мікрокосмос”, опера “Замок герцога Синя Борода”

Лютославський В. “Траурна музика”, концерт для оркестру.

Пендерецький К. “Освенцим”, “Плач по жертвам Хиросими”

Мартіну Б. Опера “Джульєта”, симфонічні та камерні твори.

Твори українських композиторів для аналізу

Лятошинський Б. Симфонії №№ 3-5, камерні інструментальні твори.

Скорик М. Концерт для оркестру “Карпатський”, концерти: №2 для ф-но з оркестром; №№1,2 для віолончелі з оркестром; Каприси Паганіні.

Сильвестров В. Симфонії №№ 1-7, “Спектри” для камерного оркестру.
 Станкович Є. “Sinfonialarga”, “Sinfonialirica”, камерні симфонії, симфонії для ВСО, концерти №№2-6 для скрипки з оркестром.
 Колодуб Л. “Троїсті музики”, Симфонія №3, “Українська карпатська рапсодія” №2.
 Карабиць І. Концерти для оркестру №№1,2; концертно для камерного ансамблю.
 Штогаренко А. Симфонії: №3 “Київська”, №6 “Біографічна”.
 Борисов В. “Дивертисмент” для симф. орк., симфонія №3 для струнних, концерт №3 для ф-но з оркестром.
 Клебанов Д. Симфонії №№6-8.
 Губаренко В. Моноопера “Листи кохання”, “Concertogrosso” для камерного оркестру.
 Твори інших відомих українських композиторів, зокрема Ю. Іщенко, О. Костіна, І. Щербакова, В. Годзяцького, відповідно до окремих тем.

Твори композиторів близького зарубіжжя

Рекомендуються камерні та симфонічні твори Р. Щедріна, Г. Канчелі, А. Шнітке, А. Ешпая, Е. Денісова, С. Слонимського, Б. Тіщенко, А. Петрова, Г. Банщикова, В. Бібіка, В. Гавриліна, Л. Грабовського, С. Губайдуліної, К. Караєва, Ф. Караєва, А. Тертеріяна та інших композиторів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Дубинец Е. Знаки звуків. О современной музыкальной нотации. – К.: «Гамаюн», 1999
2. Денісов Е. Сучасна музика і проблеми еволюції композиторської техніки. – М., 1986
3. Земцовський І. Фольклор і композитор. – Л., 1977
4. Когоутек Ц. Техніка композиції в музиці ХХ століття. – М., 1976
5. Назайкінський Є. Логіка музичної композиції. – М., 1982
6. Соколов Ф. Музична композиція ХХ століття. Діалектика творчості. – М., 1992
7. Цареградська Т. Критичний аналіз композиційних методів П. Булеза, К. Штокгаузена, М. Беббітта. – Вільнюс, 1988
8. Сборник научных работ “Современное искусство музыкальной композиции”. – М., 1989
9. Теория современной композиции. / отв. ред. В.С. Ценова. М.: Музыка, 2005. – 615 с.
10. Збірка “Музичний світ Б. Лятошинського”, упорядник Копиця М. – Київ, Центрмузінформ НСКУ, - 1995

Додаткова

11. Наливайко Д. Мистецтво: напрями, течії, стилі. – К., 1985
12. Шахназарова Н. Проблеми музичної естетики у теоретичних працях Стравінського, Шенберга, Хіндемита. – М., 1975
13. Шнейерсон Г. Серіалізм та алеаторика – тотожність протилежностей // Шнейерсон Г. Статті про зарубіжну музику. – М., 1974
14. Павлішин С. Творчість А. Шенберга. 1899 –1908рр. // Музика та Сучасність. – Вип. 6. – М., 1969
15. Черкашина М. “Воцек” А. Берга. – М., 1977
16. Холопова В., Холопов Ю. А. Веберн. – М., 1984
17. Асаф’єв Б. Книга про Стравінського. – Л., 1977
18. Друскін М. Ігор Стравінський. – Л., – М., 1974
19. Ярустовський Б. Ігор Стравінський. – М., 1982

20. Савенко С. О неоклассицизме И.Стравинского. // Проблемы музыки XX века. – Горький, 1977
21. Леонтієва О., Левая Т. Пауль Хіндеміт // Музыка та сучасність. Вип. 6.– М., 1974
22. Леонтієва О. Карл Орф. – М., 1984.
23. Рахманова М. Чарльз Айвз // "С.М.". – 1971. - №6.
24. Дюмениль Р. Современные французские композиторы группы "Шести". – Л., 1964
25. Медведєва І. Франсіск Пуленк. – М., 1969
26. Кокорева Л. Дариус Мийо. – М., 1969
27. Мигуле Я. Богуслав Мартину. – М., 1981
28. Нестьев И. Бела Барток. – М., 1969
29. Барток Бела. Сборник статей. – М., 1977
30. Уйфалуши И. Бела Барток. – Будапешт, 1971
31. Екимовский В. Оливье Мессиа. Жизнь и творчество. – М., 1987
32. Житомирский Д., Леонтьева О., Мяло К. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны. – М., 1989
33. Буцко Ю. Витольд Лютославский. Заметки о технике инструментальной композиции. // "С.М.", №8 – М., 1972
34. Федоров В. Инструментальные произведения К. Пендерецкого начала 60-х годов. // Проблемы музыки XX века. – Горький, 1977
35. Энтелис Л. Встреча с современной польской музыкой. – Л., 1979
36. Задерацкий В. Сонористическое воплощение принципа остинатности в творчестве О. Мессиа. // Проблемы музыкальной науки. Вып.6 – М., 1985
37. Задерацкий В. О некоторых новых стилевых тенденциях в композиторском творчестве 60-70х годов. // Музыкальная культура Украинской ССР. – М., "М", 1979
38. Зинькевич Е. Симфонические гиперболы. // Научное приложение к журналу "Зеленая лампа". Вып.1 – К., 1995
39. Зинькевич Е. Динамика обновления. – К., "М.У.", 1986
40. Видання, наукові дослідження та окремі публікації українських музикознавців з питань історії та розвитку сучасної української музики.

Література з окремих проблем стилю та техніки композиції

41. Алексенко Н. Роль тембра в оркестровых произведениях композиторов нововенской школы. Автореф. дисс. – М., 1985
42. Арановский М. Структура музыкального жанра и современная ситуация в музыке. // Музыкальный современник. Вып.6 – М., "С.К.", 1987
43. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. – Л., "М.", 1971
44. Асафьев Б. Симфонические этюды. – Л., "М.", 1970
45. Барсова И. Музыкальная драматургия Четвертой симфонии Гии Канчели. // Музыкальный современник. Вып.5 – М., "С.К.", 1984
46. Барсова И. Симфонии Густава Малера. – М., "С.К.", 1975
47. Березовчук Л. Стилиевые взаимодействия в творчестве Д.Шостаковича как способ воплощения конфликта. // Вопросы теории и эстетики музыки. Вып.15 – Л., "М", 1977
48. Бобровский В. К вопросу о драматургии музыкальной формы. // Теоретические проблемы музыкальных форм и жанров – М., "М", 1971
49. Бобровский В. Функциональные основы музыкальной формы. – М., "М", 1978
50. Гордійчук М. Українська радянська симфонічна музика. – К., "М.У.", 1969
51. Гордійчук Н. Украинский симфонизм. // Музыкальная культура украинской ССР. – М., "М", 1979
52. Григорьева Г. Стилиевые проблемы русской советской музыки второй половины XX века. – М., "С.К.", 1989

53. Губанов Я. Риси стильового синтезу в музиці 80-х років. // Музичні твори: сутність, аспекти аналізу. – К., 1988
54. Дмитриев Г. О драматургической выразительности оркестрового письма. – М., “С.К.”, 1981
55. Кюрегян Т. Нетиповые формы в советской музыке 50-70х годов. // Проблемы музыкальной науки. Вып.7 – М., “С.К.”, 1989
56. Ласкова А. О жанровой природе одночастной симфонии в творчестве советских композиторов 60-80х годов. // Вопросы жанрового и стилевого многообразия советской музыки. – М., 1986
57. Леонтьева О. Карл Орф. – М., 1984
58. Медведева И. Франсиск Пуленк. – М., 1969
59. Москаленко В. Евгений Станкович. // Музыкальная культура братских республик СССР. – К., “М.У.”, 1982
60. Савицкая Н. Силевые тенденции развития украинской симфонической музыки 60-70х годов (на примере камерной симфонии). Автореф. дисс. – Л., 1984
61. Стравинский И. Диалоги. – Л., 1971
62. Холопова В. Музыка как вид искусства: учебное пособие. – СПб.: Лань, 2000
63. Холопова В., Холопов Ю. А. Веберн. – М., 1984
64. Цитович В. Специфика тембрового мышления Б. Бартока в квартетах и оркестровых сочинениях. // Вопросы эстетики и теории музыки. – Л., 1972
65. Цитович В. Фонизм оркестровой вертикали К. Дебюсси. // Дебюсси и музыка XX века. – Л., 1983
66. Шнитке А. Некоторые особенности оркестрового голосоведения в симфонических произведениях Д. Шостаковича. // Д. Шостакович. – М., “С.К.”, 1967
67. Вопросы теории и эстетики музыки. Вып.15 – Л., “М”, 1977
68. Музыка: Энциклопедия. – М.: Олма-пресс, 2002
69. Русская музыка и XX век. Монография. – М.: ГГИ, 1997

Интернет-ресурси

Формуються додатково в залежності від наявності відповідних джерел.